

WONDERLIJK GENEZEN

door

ABRAHAM HELLENBROEK

Abraham Hellenbroek werd geboren te Amsterdam op 3 december 1658. Hij was de zoon van de koopman Johannes Hellenbroek en Elisabeth Kluft. Thuis ontving hij een godsdienstige opvoeding. Aan de Illustre School in Amsterdam volgde hij voorbereidend onderwijs, waarna hij in 1677 theologie ging studeren aan de universiteit van Leiden. Na de voltooiing daarvan werd hij in 1682 tot predikant bevestigd in zijn eerste gemeente Zwammerdam. Vervolgens diende hij de gemeenten van Zwijndrecht (1691), Zaltbommel (1694) en Rotterdam (1695). Toen hij nog in Zwammerdam stond, trouwde hij op 21 februari 1690 te Rotterdam met Geertruida van der Hoeven, dochter van Nicolaas van der Hoeven, koopman en regerend schepen te Rotterdam. In 1728 ging hij met emeritaat. Hij overleed in Rotterdam op 16 december 1731. Zijn vrouw overleefde hem meer dan twintig jaar, zij overleed in 1653.

Abraham Hellenbroek werd in aanvang getypeerd als coccejaan, maar na een geestelijke ommekeer, die omstreeks 1690 plaatsvond, koos hij voor de voetiaanse stroming in de kerk. Hij was een befaamd prediker. Sommigen (o.a. Melchior Leydekker en Johannes à Marck) beschouwden hem als de bekwaamste kanselredenaar van zijn tijd. Zijn prediking kenmerkte zich door een sterke analyse van de tekst. Daarbij was hij niet afkerig van vergeestelijking van bijbelteksten, zoals o.a. blijkt uit zijn verklaring van het Hooglied. In de toepassing legde Hellenbroek meestal grote nadruk op de praktijk van de godzaligheid. Hij pleitte zeer voor levensheiliging, besteedde aandacht aan de actualiteit en toonde zich zo een praktische en pastorale zielzorger. Vooral in zijn tijdpreken ijverde hij voor een reformatie van de zeden onder het volk en de dienaren van overheid en kerk. Van zijn diaconale instelling getuigt het feit dat hij giften inzamelde voor de Hugenoten op de Franse galeien. De giften droeg hij over aan de Waalse diaconie in Rotterdam.

Opvallend is zijn irenische visie op de Joden. In zijn werk “De evangelische Jesaja” beschouwt hij hen als de stam waarop de heidenen zijn geënt; bekeerde Joden en bekeerde heidenen vormen de Kerk van het Nieuw Testament.

Al in zijn eerste gemeente beijverde Hellenbroek zich voor de verbetering van de catechese. Dat leidde in 1706 tot de uitgave van een geheel nieuw catechisatieboekje, getiteld: “Voorbeeld der goddelijke Waarheden”. Het beleefde tientallen herdrukken, en wordt tot op vandaag gebruikt in vele gemeenten. Er verscheen in de zestiger jaren van de vorige eeuw ook een hertaalde uitgave: “De Geloofsleer voor onze christelijke jeugd” (Oostburg z.j.).

Tijdens zijn leven verschenen zijn prekenbundels “De evangelische Jesaja” (1701-1703) en “Het Hooglied van Salomon” (1718-1720). Na zijn overlijden werden nog enkele prekenbundels van hem voor de pers gereed gemaakt door zijn neef Frederik Hendrik Hellenbroek, namelijk “De Bijbelse Keurstoffen” (1733-1734), “De kruis triomph van Vorst Messias” (1737), en “Nuttige Mengelstoffen” (1742). Naar het oordeel van deze neef stelde Abraham Hellenbroek in zijn preken alleen die zaken aan de orde die in het kader van een zorgvuldige exegese echt gezegd moesten worden. Daardoor vielen zijn preken niet lang uit.

Bron: Biografisch Lexicon voor de geschiedenis van het Nederlandse Protestantisme, deel 5, pg. 237-238.

De hierna volgende preek is afkomstig uit het boek "Bijbelsche Keurstoffen", verzorgd door Frederik Hendrik Hellenbroek, eerste deel, derde druk, te Amsterdam bij Adrianus Douci, Boekverkoper in 't midden van de Stilsteege, 1744, pg. 733-749.

De preek, die gehouden werd op 14 september 1721, is herschreven in de taal en stijl van het hedendaagse Nederlands.

-.---.---.--

WONDERLIJK GENEZEN

door

ABRAHAM HELLENBROEK

'En er is te Jeruzalem aan de Schaapspoort een badwater, dat in het Hebreeuws toegenaamd wordt Bethesda, hebbende vijf zalen. Daarin lag een grote menigte van kranken, blinden, kreupelen, verdorden, wachtend op de roering van het water. Want een engel daalde neer op zekere tijd in dat badwater, en beroerde het water; die dan het eerst daarin kwam na de beroering van het water, die werd gezond, door wat ziekte hij ook bevangen was. En aldaar was een zeker mens, die achtendertigjaar krank gelegen had. Jezus, ziende deze liggen, en wetend, dat hij nu lange tijd gelegen had, zeide tot hem: Wilt gij gezond worden? De kranke antwoordde Hem: Heere, ik heb geen mens om mij te werpen in het badwater, wanneer het water beroerd wordt; en terwijl ik kom, zo daalt een ander vóór mij neer. Jezus zeide tot hem: Sta op, neem uw beddeke op en wandel. En terstond werd de mens gezond, en nam zijn beddeke op en wandelde. En het was sabbat op die dag.

Johannes 5:2-9

Zoals God in Zijn lankmoedigheid de mens een tijd geeft om zich te bekeren, zo bepaalt Hij ook in Zijn barmhartigheid een tijd om te verhoren. De Heere hoort wel altijd het gebed van Zijn kinderen, maar Hij geeft de bewijzen van Zijn verhooring op de tijd die Hem behaagt. Die tijd wordt daarom een vindenstijd genoemd: "Hierom zal U iedere heilige aanbidden in vindenstijd", Psalm 32:6. Ook wordt ze wel genoemd een bekwame tijd: "Laat ons dan met vrijmoedigheid toegaan tot de troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd", Hebreeën 4:16. Alle tijd die naar onze mening juist schijnt, is het niet altijd in het oog van God. Sommigen hoort en redt Hij direct als zij roepen en uitzien naar Zijn hulp: "Ten dage als ik riep, zo hebt Gij mij verboord", Psalm 138:3. Anderen laat Hij dikwijls lang in bun ellende, zodat het tot het uiterste

komt voordat Hij hen redt. Het is ook een heel gewone handelwijze van God dat Hij dikwijls niet verlost, voordat alle hoop van verlossing en alle hulp van mensen afgesneden is. Hij doet dat, om daardoor de mens in het bidden des te ernstiger en in bet aanhouden ijveriger te maken. Ook om hem daardoor te meer los te maken van alle schepselen en afhankelijker van de Heere. Hij maakt daardoor de verlossing,

als die komt, aangenamer en des te meer wenselijk. Ook geeft Hij de verlostes daardoor meer stof en aansporing tot dankbaarheid. Ten slotte doet Hij bet om Zijn eigen wijsheid, goedheid en macht daarin des te meer te doen blijken en ten toon te spreiden.

Al deze genoemde redenen zijn er dikwijls de oorzaak van dat de Heere Zijn hulp vertraagt en de verlossing uitstelt, opdat Hij hierdoor zo veel meer heerlijkheid zou hebben. Een zichtbaar bewijs van deze manier van handelen laat de Zaligmaker ons ook zien in de wondere genezing waarvan onze tekst spreekt. Deze mens was niet slechts weinige dagen, maar achtendertig jaar

ziek geweest. Hij was verstoken van alle hulp van mensen, van alle hoop op genezing. Deze mens wordt hier door Hem met een enkel woord genezen. Deze geschiedenis is het waard, dat wij ze eens met aandacht overdenken.

Drie hoofdzaken komen erin naar voren:

1. De voorafgaande *omstandigheden* van dit wonder, namelijk de plaats waar dit wonder gebeurde en de persoon aan wie het geschiedde (vers 2-5).
2. De *aanleiding* tot dit wonder, namelijk het zien van Jezus op deze mens en Zijn kennismaking met hem, alsmede Zijn gesprek met hem (vers 6-7).
3. Het *wonder* zelf. Daarin valt op te merken, de wijze waarop het geschiedde, het resultaat en het bewijs dat de genezing zeker was (vers 8-9).

1.

Diverse plaatsen getuigen van een wonder waarvan ook deze beroemde geschiedenis een voorbeeld is. Jeruzalem, de hoofdstad van het Joodse land, is van dit wonder getuige. Deze plaats is zo goed bekend dat wij ons met een beschrijving daarvan niet behoeven op te houden. In het vorige hoofdstuk was Galilea het toneel van Jezus' wonderen geweest. Hier wordt Jeruzalem ermee vereerd. Het was ook wel passend dat Jeruzalem niet geheel werd uitgesloten van de blijken van Jezus' Messiaschap en van de bewijzen dat Zijn leer uit God was. Vooral opdat de Joodse meesters, die daar veel gevonden werden, geen voorwendsel van onkunde en van verontschuldiging zouden hebben. Maar evenwel is het in de geschiedenis van het Evangelie opmerkelijk dat Jezus in Galilea en ver van Jeruzalem zeer vele en allerlei soorten wonderen verricht heeft. In en dicht rondom Jeruzalem heeft Hij echter maar zeer weinige en niet eens de meest opzienbarende wonderen verricht. Jezus had al de zieken in dit gasthuis wel met hetzelfde woord gezond kunnen maken. Maar Hij kiest er slechts één, en wel de meest hopeloze uit.

Men kan zich afvragen waarom Jezus zo met betrekking tot Jeruzalem gehandeld heeft. Allereerst omdat Hij door een rechtvaardig oordeel van God, de kracht van het Evangelie in het bijzonder voor de meest wijzen en machtigen in Israël heeft willen verbergen. Daartegenover heeft Hij het aan kinderen willen openbaren. Ook omdat Hij van oordeel was dat de wijzen onder de Joden, alleen uit de tekenen der tijden de Messias voldoende hadden moeten kennen, zonder tekenen en wonderen. Ten slotte opdat Hij aan de kwaadwilligheid van de scherpzinnige overpriesters niet de minste aanleiding zou geven om de vele of weinige tekenen slechts voor schijnvertoon of toverkunst te houden. Tegelijkertijd wil Hij door weinige, maar onmiskenbare wonderen, hen alle verontschuldiging over hun ongelooft ontnemen en hun tegenspraak de mond stoppen.

Zo komt dan nu Jezus hier ook te Jeruzalem met een zeer bijzonder wonder. De plaats wordt nog nader aangewezen. Het was aan de Schaapspoort. Sommigen menen dat die zo genoemd werd, omdat door deze poort de schapen werden binnengebracht, die in de regel voor de offers gebruikt werden. Het is waarschijnlijk dezelfde Schaapspoort, waarvan men leest in Nehemia. Anderen vertalen het, omdat het woord *poort* niet in de grondtekst staat, als *Schapenmarkt*. Daar werd kleinvee verkocht ten gerieve van ieder die offeren wilde. Dit blijkt later ook in de tempel zelf te zijn gebeurd. Het is echter het meest in overeenstemming met onze vertaling de naam als Schaapspoort op te vatten.

Nog nauwkeuriger wordt de plaats beschreven. Het was een *badwater*, of zoals het ook wel vertaald kan worden, een *vijver*. Sommigen denken dezelfde als die genoemd wordt in 2 Koningen. Daar staat dat Hizkia een vijver en een watergang gemaakt had, waardoor hij water in de stad bracht. Anderen, die van mening zijn dat dit water dicht bij de tempel is geweest, denken daar nog anders over. Enigen beweren dat deze vijver diende om er de schapen en offerdieren in te wassen, voor zij aan de Heere werden geofferd.

Anderen merken op dat er van dit gebruik geen goed bewijs kan worden geleverd, en dat daarover slechts gegist kan worden. Ze zijn eerder van mening dat deze vijver ertoe diende om er na het offeren de ingewanden, die volgens de wet met water moesten worden gewassen, in af te spoelen. Weer anderen beweren dat deze vijver gebruikt werd door mensen, die volgens de wet onrein waren. Zij wasten en reinigden zich hierin, voor zij in de Tempel gingen. Maar dit alles is niet erg zeker, en daarom voor ons van weinig belang. Johannes vult de naam van dit badwater aan met: 'dat in het Hebreeuws toe genaamd wordt Bethesda'. In het Hebreeuws, dat is in het Syrisch of Chaldeeus, de taal die men destijds sprak. Deze naam betekent naar de mening van velen zoiets als Huis der Uitgieting. Dit, omdat het water er in grote overvloed in uitgetogen werd, naar het scheen vanuit enige goten en watergangen.

Anderen lezen met de Syrische vertaling *Bethesda*, wat zoveel betekent als een Huis van Weldadigheid of van Genade. Ook niet ongepast, omdat het door de milddadigheid van één of meerderen ter verzorging van hulpbehoevenden gebouwd was. Of vanwege de rust, het levensonderhoud, de verzorging en andere weldaden die daarin aan ellendigen werden geschonken. Of ook vanwege die bijzondere weldaad, die de Heere Zelf nu en dan op een wonderlijke wijze daar liet zien tot genezing van sommigen.

Breedvoeriger wordt over deze plaats nog geschreven als 'hebbende vijf zalen'. Naar de betekenis van de grondtekst eigenlijk vijf galerijen. Het schijnen langwerpige vertrekken geweest te zijn. Daarin zijn, zoals in onze ziekenhuizen, verscheidene kamers en bedden geweest om veel zieken te kunnen herbergen. Waarom vijf kan men niet met nauwkeurigheid zeggen. Misschien omdat ze met vijfhoeken of bogen rondom het badwater lagen, om van alle kanten daar even dicht bij te zijn. Het waren er onderscheidene, waarschijnlijk om de gebrekkigen daarin, naar hun uiteenlopende ziekten, neer te leggen. Vooral om ze van de anderen te kunnen afzonderen, als er onreine en besmettelijke zieken onder hen waren. Er zijn er ook die denken, dat dit geen plaatsen waren waarin zieken lagen, maar dat het vijf galerijen of gangen geweest zijn, waardoor men naar het badwater ging. Het eerste, vijf zalen, dunkt ons evenwel het meest waarschijnlijk. Met betrekking tot deze zalen of galerijen wordt er door Johannes direct bijgevoegd: daarin, dat is volgens de grondtekst, in die zalen, lag een grote menigte van zieken.

Zo blijkt ook de reden waarom de vijf zalen, al waren ze ruim, nodig waren, omdat er een grote menigte van zieken lag. Het grondwoord wordt in de evangeliën gebruikt voor allerlei soort van zieken. Omdat het hier een algemeen woord betreft, voegt de evangelist een toelichting van enige bijzondere zieken bij. Onder hen waren blinden, kreupelen en verlamden. Blinden, hetzij zo geboren, hetzij door een ongeval zo geworden. Terecht worden zij ook geteld onder de zieken, omdat blindheid één van de allerergste gebreken is. Kreupelen, aan de voeten verlamd of verminkt, of als gevolg van een manke heup niet in staat om te lopen. Verlamden, die door niet werkende spieren zo goed als geheel lam waren, evenals een boom die de invloed van groeiende sappen mist. Drie soorten zieken waaronder ongetwijfeld ook andere begrepen moeten worden, die hier niet apart genoemd worden. Deze drie waren van alle zieken wel het minst in staat om bij de beroering van het badwater zelf daarin af te dalen. De blinden, omdat zij het niet konden zien, de kreupelen en verlamden omdat hun benen hen niet konden dragen. Ook is het zo dat deze drie onder alle ziekten wel het moeilijkste te genezen zijn.

Verder is het opmerkelijk dat juist die gebreken genoemd worden, die de drie voornaamste delen van het lichaam betreffen. In het hoofd de ogen en die waren blind. De voeten en benen zijn de steun van het lichaam en die waren kreupel. Het midden van het lichaam, de zijde en de handen, die waren verlamd. Let erop dat de ledematen waarmee het meest wordt gezondigd, dikwijls ook het meest gestraft worden. De leden die instrument zijn van ongerechtigheid, worden ook meermalen onderwerp van Gods rechtvaardigheid.

Als Jerobeam zijn hand uitstrekt om een man van God te grijpen, grijpt God diezelfde hand, en zij verlamt. Wat is de wereld, ook om de zonden, een huis van ellende. In deze geschiedenis is een enkel ziekenhuis een wereld van ellendigen. Het waren er niet weinigen in aantal, maar een grote menigte, en dat was geen wonder. Jeruzalem was immers een grote stad en het is niet vreemd dat er zich een menigte van ellendigen in bevond. Daaronder was een groot aantal dat niet in staat was de kost te verdienen. Ze moesten het voor een weldaad houden indien ze hun levensonderhoud in dit ziekenhuis konden vinden. Daarbij kwam nog dat het aantal van de gebrekkigen vermeerderd werd door hen die wel in hun eigen bestaan zouden hebben kunnen voorzien. Maar toch waren ze hier, omdat hier niet alleen levensonderhoud, maar op bepaalde tijden ook wonderlijke genezing verkregen kon worden. Want dat dit de reden was waarom deze menigte zo groot was, laat Johannes zien als hij zegt dat ze daar waren, terwijl ze wachtten op de roering van het water.

Wat hij daarmee bedoelde, lezen we in vers 4: "Want een engel daalde neer op zekere tijd in dat badwater, en beroerde het water". Er zijn uitleggers die hieronder de ongeschapen Engel, de Engel des Verbonds, de Zoon van God Zelf verstaan. Maar Die wordt nooit zonder een nadere omschrijving een engel genoemd. Anderen, die dit wonder zoeken te verkleinen, verstaan hieronder een windvlaag. Maar daaraan geeft het goddelijke Woord nooit de naam van een engel. Men kan er beter een geschapen engel onder verstaan. Niet Rafaël, die sommigen tot een hoofd der geneeskundigen gemaakt hebben, op grond van wat men leest in de historie van Tobias, een apocrief boek. Daarom menen ze dat hij hier bedoeld is. Beter is het te denken aan één der goede engelen, van die gediensstige geesten, die voor de troon van God staan. Die heeft het de Heere behaagd tot dit bijzondere werk te gebruiken. Dat blijkt niet alleen uit het goede werk dat hij doet, maar ook uit de plaats waar hij vandaan kwam. Hij daalde neer, namelijk uit de hemel van voor de troon van God. Een gewone uitdrukking met betrekking tot de verschijning van engelen. Of deze engel nu in een zichtbare gedaante neerdaalde, zoals wel meer gebeurde, of dat zijn neerdalen alleen viel op te maken uit de uitwerking, de beroering van het water, dat geeft de tekst niet duidelijk aan. Het eerste evenwel schijnt goed van toepassing te zijn op de manier van uitdrukken die hier gebruikt wordt, namelijk dat hij neerdaalde in het badwater en dat hij het op deze wijze beroerde. Dit gebeurde echter niet alle dagen, maar op een zekere tijd. In de grondtekst staat: op een tijd.

Sommigen, onder wie Ambrosius, verstaan onder deze zekere tijd een jaar, evenals in Openbaring 12:14. Zij menen dan dat deze engel ieder jaar slechts eenmaal neerdaalde. Anderen verstaan hieronder de officiële feestdagen van de Joden, de drie grote feesten. Zij menen dat de Heere deze feesten met dit bewijs van Zijn goedgunstigheid heeft willen vereren. Cyrillus en Tertullianus denken alleen aan het Pinksterfeest. Anderen, en dat is het meest waarschijnlijk, menen dat dit wel meer dan één keer per jaar gebeurde, maar op een onzeker moment. Dat schijnt het beste te passen bij het wachten van zo 'n grote menigte zieken. Zij wachtten op iets dat niet aangekondigd gebeurde, maar wel zo nu en dan.

Op deze tijd nu, zegt de tekst, beroerde de engel dat water. Dit woord *beroering* geeft een heftige beweging aan. Het geeft aan dat dit water met veel gedruis, als het ware onderste boven en door elkaar werd omgewenteld. De tekst maakt de manier waarop de engel dit deed niet duidelijk, misschien door middel van een zichtbaar voorwerp, misschien op een andere manier. Daarom kan men er ook niet anders dan naar gissen. We zullen ons hier ook niet ophouden met het maken van vergelijkingen tussen de verschillende soorten wateren en fonteinen. De wonderlijke, onverwachte beroeringen en periodes van rust daarvan zijn aantoonbaar door natuurlijke oorzaken te verklaren. De bijzonderheden van dit gebeuren echter zijn zo opmerkelijk dat ze ons beslist niet toelaten om hier aan iets natuurlijks te denken. We zullen dat straks nog met een enkel woord toelichten.

Het blijkt verder ook uit het wonderlijke gevolg, dat met deze beroering gepaard ging: "Die dan het eerst daarin kwam, na de beroering van het water, die werd gezond, door wat ziekte hij ook bevangen was".

Dit is iets opmerkelijks: niemand werd genezen behalve wie als eerste in het water kwam. Sommigen menen dat men dit zo kan opvatten dat er meer dan één genezen werd. Bijvoorbeeld alle eersten die misschien samen op hetzelfde moment in het water konden komen. Anderen zeggen dat bedoeld wordt de eerste van alle zieken die daar lagen; weer anderen denken aan de eerste na het beroeren van het water. Dus direct, zonder veel aarzeling en onmiddellijk. Ieder zou gezond worden die erin kwam, voordat de kracht die het water door de beroering gekregen had voorbij was. We laten het in het midden. Maar het dunkt ons met de aard van de grondtekst het best overeen te komen, dat men bij de gebruikelijke uitleg blijft, namelijk dat dit wonder slechts voor één is geweest en wel voor de eerste die erin kwam. Om hier nu te vragen waarom daarmee de kracht van dat water ophield, is een vraag naar iets waar men evenmin met zekerheid op kan antwoorden. Daar zijn er die veronderstellen dat door de besmettelijkheid van de zieke die erin kwam, de kracht van het water voor de volgende zieken uitgedoofd en weggenomen werd. Zij vergelijken dit met stromen en fonteinen waarvan de geschiedenis vermeldt, dat ze geen besmetting of iets dat vuil of onrein was konden verdragen. Maar dit is naar onze mening te zwak en te ver gezocht. Laten we liever zeggen dat het de Heere behaagd heeft dit wonder zo te beschikken. Allereerst om daarin een toonbeeld te geven van Zijn vrije genade. Die geeft Hij gewoonlijk niet aan allen, maar slechts aan sommigen en weinigen, zowel in het lichamelijke als ook in het geestelijke. De Heere laat dat zien in Lucas 4: "Er waren vele weduwen in Israël in de dagen van Elia, toen de hemel drie jaar en zes maanden gesloten was, zodat er grote hongersnood werd over het gehele land; en tot geen van werd Elia gezonden, dan naar Sarepta Sidonis, tot een vrouw die weduwe was. En er waren vele melaatsen in Israël ten tijde van de profeet Elisa; en geen van hen werd gereinigd dan Naäman, de Syriër". Hiervan zegt Paulus in Romeinen 9: "Ik zal Mij ontfermen over wie Ik Mij ontferm, en zal barmhartig zijn, die Ik barmhartig ben. Zo ontfermt Hij Zich dan over wie Hij wil, en verhardt die Hij wil". Zo heeft Hij de weldaad van deze genezing, die zo zeldzaam en moeilijk te verkrijgen is, des te aantrekkelijker gemaakt.

Niemand behalve die het eerst daarin kwam, werd genezen. Het tweede opmerkelijke is dat deze alleen genezen werd na de beroering van het water. Dat is een bewijs dat de kracht tot genezing niet altijd in dit water aanwezig was. Ze was ook niet het water zelf, maar ze werd alleen door die buitengewone beroering daarin aangebracht. Daardoor vervallen tevens de ongerijmde gedachten van sommigen alsof dit water zelf de genezende kracht zou hebben door het bloed van de offerbeesten die daarin afgespoeld werden. Of, zoals sommige Rooms en beweerd hebben, door het hout van het kruis dat verborgen onder de grond van dit badwater zou gelegen hebben. Dan zou immers die kracht altijd in dat water zijn geweest. Nee, ze is er echter op een buitengewone manier bovennatuurlijk door God ingelegd. Zo was ze in die omstandigheid ook sterk genoeg om diegene die er het eerst in kwam, gezond te maken van welke ziekte hij ook bevangen was. In oude boeken leest men van medicinale badhuizen, ja zelfs van natuurlijke bronnen, die tot genezing van allerlei kwalen geschikt waren. Maar deze genezing overstijgt alle natuurkrachten. Geen ziekte uitgezonderd, of er was hier genezing voor. Ik laat het aan medici over om te twisten of er een algemeen medicijn tegen alle ziekten bereid kan worden. Dit overtreft echter alle kundigheid. Hier werd iemand gezond, met welke ziekte hij ook bevangen was, hetzij dat deze lang of kort geduurd had, hetzij dat deze door mensen te genezen of niet te genezen was. En dat, 0 wonder, gebeurde alleen door water dat in beroering kwam.

Zie hier, hoe de Heere door geringe middelen die in zichzelf ongeschikt schijnen, nochtans dikwijls grote dingen kan doen. Zoals met een stuk hout bitter water en met zout ongezond water zoet maken. Of met enkel water uit de Jordaan een melaatse Naäman reinigen. Ja, dikwijls werkt de Heere door tegengestelde middelen. Met slijk, dat beter geschikt schijnt om een ziende blind te maken, opende Hij de ogen van een blinde. En dat is geen wonder, want Hij is de Almachtige, Die aan geen middelen gebonden is.

Hij kan met middelen, zonder middelen en met tegengestelde middelen werken. Hoe moet ons dit in lichamelijke ziekten naar de Heere doen uitzien, boven menselijke middelen. Om niet te doen als koning Asa die meer de dokters zocht dan de Heere. Maar wel als Hizkia die in zijn ziekte zijn aangezicht naar de muur keerde en zijn hart naar God, om te bidden tot de Heere. Denk ook aan Mozes in de melaatsheid van Mirjam. Hij riep tot de Heere en zei: O God, genees haar toch. Evenals David bad: Genees mij Heere, want mijn beenderen zijn verschrikt.

Zie daar een heerlijk wonderwerk. Een wonderwerk, zeg ik, en geen natuurwerk, zoals sommigen dit hebben willen verdraaien. Zij zeggen dat dit wonder door mineralen of medische grondstoffen, of vanuit een ondergrondse geneeskrachtige warmwaterbron geschied zou kunnen zijn. De heilige tekst laat ons meer dan één omstandigheid zien waaruit het tegendeel blijkt. Allereerst de aanwezigheid van een engel, die hier nadrukkelijk vermeld wordt. Verder dat er slechts één genezen werd, en wel de eerste die er na de beroering in kwam. Daarnaast dat hier ook blinden geteld worden onder hen die op genezing wachtten. Dat is opmerkelijk omdat er wel badhuizen en geneeskrachtige bronnen bestonden tot herstel van spieren, verkrampte ledematen en wat dies meer zij, maar dat er geen enkele waterbron ooit in staat geweest is blindheid te genezen. Ook de meest bijzondere en chronische kwalen _ vonden hier genezing, waar nooit natuurkrachten van welke bronnen dan ook toe in staat geweest zijn.

Ten slotte werden hier ook alle soorten ziekten genezen. Er bestaan wateren, die voor de ene kwaal en wateren die voor een andere kwaal genezing bieden, maar nooit tegen alle kwalen zonder onderscheid. De samenstelling van het water laat niet het herstel van zoveel verschillende kwalen toe.

Daarom moeten wij de gevolgtrekking maken dat dit een wonder van de goddelijke almacht is geweest en dientengevolge een bijzonder voorrecht voor Bethesda, dat nooit zijn weerga heeft gekend. Wanneer dit wonder daar begonnen is, en hoe lang het daar gebleven is, kan men niet met zekerheid zeggen. Behalve in het Evangelie naar Johannes wordt er nergens in de heilige boeken melding van gemaakt. Ook vindt men er niet de minste vermelding van bij de Joodse geschiedschrijvers, zelfs niet bij Josephus. Om die reden hebben sommigen gedacht dat dit wonder reeds begonnen is bij het bouwen van de Schaapspoort door Nehemia, anderen met het uitroeien van het geslacht der Makkabeeën. Sommigen denken dat het begon bij de herbouw van de tempel door Herodes, weer anderen bij de geboorte van Christus of bij de aardbeving waarvan Josephus verhaalt, of bij het vallen van de toren van Siloam. Maar dit alles is slechts een veronderstelling. Het is niet onwaarschijnlijk dat het kort voor de tijd van Jezus is begonnen. Misschien omdat de Heere daarmee heeft willen voorafschaduwen, dat de gaven der profetische wonderen, die zolang ontbroken hadden, nu door de Messias weer hersteld zouden worden. Maar ook, dat Hij hierdoor een aanwijzing heeft willen geven van dat zalige Badwater, die Heilsfontein, Die in de persoon van de Messias geopend zou worden tot genezing van al de geestelijke ziekten van Israël. Het is ook waarschijnlijk dat dit wonder niet lang geduurd heeft, op zijn hoogst tot de verwoesting van Jeruzalem door de Romeinen. Zij die het Joodse land in onze tijd bezocht hebben, zeggen dat de vervallen overblijfsels van dit Bethesda daar nog te zien zijn.

Zie daar de opmerkingen betreffende de plaats waar Jezus Zijn wonderwerk zal verrichten. De volgende zaken zijn duidelijk waarom we die maar kort zullen behandelen. Wij lezen nu een beschrijving van de persoon aan wie het wonder geschiedt zal: "En aldaar was een zeker mens die achtendertig jaar krank gelegen had". Aan welke ziekte maakt de tekst niet duidelijk, waarschijnlijk aan één van de bovengenoemde, te weten kreupel of verlamd of misschien geheel verlamd, omdat hij zelf niet in het badwater kon komen. Ook omdat een bedje doorgaans in de evangeliën kenmerkend is voor verlamden. De meeste kerkvaders, Ambrosius, Chrysostomus en anderen houden het daarop.

Maar wat zijn ziekte nog verzwaarde was, dat ze geen dagen, weken of maanden had geduurd, maar achtendertig jaar, een heel mensenleven. Dit geeft dus aan dat het een ongeneeslijke en oude kwaal was, wat bijdraagt tot meer heerlijkheid van het wonder.

De Heere geeft dikwijls lange en moeilijke beproevingen. Eneas was acht jaar verlamd, een vrouw had twaalf jaar bloedvloeiingen. Een andere dochter van Abraham was achttien jaar met een ziekte bezet, maar deze man achtendertig jaar. Die tijd schijnt op zichzelf lang. Wanneer we ze echter vergelijken met Gods rechtvaardigheid, en met de rechtvaardig verdiende eeuwige straf, dan is ze kort. Als we echter het kruis vergelijken met de kroon die zij zullen ontvangen, die door het kruis tot zaligheid en heerlijkheid geoefend worden, dan moeten we met Paulus zeggen: "Want ik houd het daarvoor dat het lijden van deze tegenwoordige tijd niet is te waarden tegen de heerlijkheid die aan ons zal geopenbaard worden", Romeinen 8:18. Of zoals in Hebreëen staat: "Want gij hebt lijdzaamheid van node, opdat gij, de wil van God gedaan hebbende, de belofte moogt wegdragen. Want nog een zeer weinig tijd, en Hij die te komen staat, zal komen en niet vertoeven", Hebreëen 10:36-37.

2.

Dit geldt hier ook voor deze man. Al is hij lang ziek geweest is, hij wordt nu toch genezen, en de aanleiding daartoe was dat Jezus hem zag liggen. Door dit Bethesda huis binnen te gaan, toont Jezus Zich de ware Geneesheer, Die niet gekomen was voor gezonde, maar voor zieke mensen. Langs deze weg zoekt Hij gelegenheid om ook binnen Jeruzalem wonderen te doen. Hij zag daar nu wel onderscheidene zieken, maar onder hen valt Zijn medelijdend oog in het bijzonder op deze man. Dat is al genoeg voor hem, dat de Meester hem ziet. De reden daarvan was, dat Hij wist dat hij nu lange tijd gelegen had. De tekst maakt niet duidelijk of hij precies al die achtendertig jaar hier gelegen had. Hij had echter lange tijd gelegen, en dat wist Jezus. Mogelijk doordat anderen Hem dat hadden meegedeeld, of door Zijn goddelijke al wetendheid, want Hij wist alle dingen. Dit was voor Hem dan ook aanleiding om medelijden te hebben met deze ellendige die reeds zo lang beproefd was geweest.

Jezus begint met hem een gesprek en vraagt hem: Wilt gij gezond worden? Een wonderlijke vraag. Daaraan behoefde Jezus toch niet te twifelen? Het kon voor Hem niet onbekend zijn. Wie zag ooit een zieke die niet gezond wenste te worden, in het bijzonder daar het hier zo lang geduurd heeft. Waarom zou deze zieke niet gezond willen zijn? Dat is juist de reden dat hij hier ligt te wachten op de beroering van het water. Evenwel is de vraag van Jezus niet zonder reden. Allereerst wil Hij deze mens nog eens met nadruk bepalen bij zijn gebrek en machteloosheid. Maar ook wil Hij in hem begeerte wekken en hoop op genezing. En een verlangen naar geloof in, en achting voor de Heere Jezus om hem zo gereed te maken de weldaad te ontvangen.

Tenslotte wil Jezus hem en al de omstanders laten weten Wie het was Die het wonder verrichtte. De zieke begrijpt dat dit woord tot hem gesproken wordt. Hij schijnt te denken dat Jezus veronderstelt dat het zijn eigen schuld of traagheid is, dat hij hier zo lang gelegen heeft.

Op klagende toon noemt hij de ware reden: "Heere, ik heb geen mens om mij in het badwater te werpen, wanneer het water beroerd wordt; en terwijl ik kom, zo daalt een ander voor mij neer". Hij kijkt direct hoog op tegen de Zaligmaker, omdat hij merkt dat in zo'n vraag een veronderstelling opgesloten ligt dat Jezus hem gezond zou kunnen maken. Hij noemt hem 'Heere', en daarmee beklagt hij bij zijn ziekte ook zijn armoede, aangezien hij waarschijnlijk alles wat hij had aan geneesheren had verspild. Als gevolg daarvan had hij nu geen mens meer die hem in het water kon werpen, als het beroerd werd door de engel. En als hij vervolgens deed wat hij kon, misschien kroop hij wel op handen en voeten naar het water, dan ging dat evenwel zo langzaam, dat anderen die sneller waren dan hij, of die hulp van anderen hadden, dan al voor hem neerdaalden. Zo was hij lange tijd verstoken van genezing. Dit vertelt hij op klagende toon aan Jezus om Hem op Zijn vraag antwoord te geven. Ook om duidelijk te maken dat het hem niet aan genegenheid, maar alleen aan gelegenheid ontbrak om gezond te worden.

3.

De Heere Jezus raakt door het deerniswekkende verhaal van deze mens bewogen en begint Zijn wonderwerk. Hij doet dat, zoals meestal, alleen door middel van een Woord. Hij zei tot hem: Sta op! Dat is een goddelijk bewijs van de almacht van Jezus. We lezen dat in de Psalmen: "Hij spreekt en het is er, Hij gebiedt en het staat er", Psalm 33:9. Of zoals Paulus schrijft: "Hij roept de dingen die niet zijn, alsof ze waren", Romeinen 4:17. In Psalm 107 lezen we: "Hij zond Zijn woord uit en heelde hen", vers 20. Zo handelt de Heere Jezus ook hier, want Hij zegt: Sta op! Dit staan was een teken van volkomen gezondheid, evenals bij de genezen verlamde uit Handelingen 3. "En hij opspringende, stond en wandelde en ging met hen in de tempel, wandelende en springende, en lovende God".

Maar opdat de genezing nog duidelijker zou blijken, geeft Hij hem daarbij de opdracht, net als aan de verlamde uit Markus 2: "Neem uw beddeke op". Dat bed namelijk waarop hij gelegen had. Daaruit blijkt dat de krachten van zijn lichaam nu volkomen hersteld waren. Ja, Hij voegt er nog een derde woord bij: "En wandel", opdat namelijk dit wonder door velen gezien en onder velen bekend zou worden. Hij Die ware wonderen verricht, doet ze in het openbaar. Zoals Hij gesproken had, gebeurde het. "Terstond werd de mens gezond, en nam zijn beddeke op en wandelde". O, goddelijk wonder, zo onverwacht, zo zonder middelen. Een ziekte zo ongeneeslijk, en zo langdurig, door één woord hersteld. Wie durft ontkennen hier een bewijs te zien van de ware Messias. Van Hem was het immers in Jesaja 35 voorgezegd, dat Hij kreupelen zou doen springen als een hert. Hier ziet u deze profetie in Jezus vervuld, want Hij doet de kreupelen wandelen.

Toepassing

Zie hier, aandachtige hoorders, het ten uitvoer brengen van een groot wonder in één van de zalen van Bethesda. Hoe toepasselijk kunnen we dit nu gebruiken als een zuiver beeld van de ellendige, verdorven wereld. Is deze wereld niet met recht een Bethesda, een groot ziekenhuis van allerhande ellende waarin een grote menigte ligt van zieken, blinden, kreupelen en verlamden? Het is hier niet slechts een grote menigte, maar het zijn in deze wereld alle mensen, hoofd voor hoofd, die ziek zijn. Niemand is er, of hij is met een geestelijke ziekte bevangen en wel met al die ziekten die hier genoemd worden. Het gehele hoofd is ziek en het gehele hart is uitgeput. "Van de voetzool af tot het hoofd toe is er niets geheels aan", zegt Jesaja 1:6. Wij allen zijn van nature blinden, "verduisterd in het verstand en vervreemd van het leven met God, door de onwetendheid die in ons is, door de verharding van ons hart", aldus Paulus in Efeze 4:18. Wij allen zijn vanaf onze geboorte kreupelen, die van onszelf niet in staat zijn tot het badwater te komen. "Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader Die Mij gezonden heeft, hem trekke", lezen we in het Evangelie van Johannes (6:44).

Van nature zijn we ook verlamden, die alle geestelijke vermogens verloren hebben en daardoor niet in staat tot enig geestelijk werk. Paulus schrijft in de Romeinenbrief: "Allen zijn ze afgeweken, tezamen zijn ze onnut geworden; er is niemand die goed doet, ook niet tot één toe" (3: 12). We zijn zo verlamd, dat we dood zijn in zonden en misdaden. Dat zijn we niet slechts achtendertig jaar geweest, maar het is een kwaad dat zo oud is als we zelf zijn. David zegt: "Ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mijn moeder mij ontvangen", Psalm 51:7.

Daarenboven zijn we zo arm, zo hulpeloos en machteloos dat we noch onszelf kunnen helpen, noch dat er enig mens is die ons kan redden. Het is alleen de Heere Die ons van deze ziekte genezen kan, zoals Psalm 103 zegt: "Die al uw ongerechtigheden vergeeft, Die al uw krankheden geneest" vers 3. De Heere is zo goed, dat Hij in dit Bethesda van ellende toch ook een badwater heeft geopend dat kracht heeft om te reinigen en te genezen.

Het zijn de liefelijke wateren van Zijn zalig Evangelie, het water van Jezus' bloed en van Zijn Geest. Dit badwater is veel uitnemender dan het badwater Bethesda. Het heeft niet slechts vijf zalen, maar biedt ruimte en genezing aan al de zieken van de wereld. Het is krachtig, niet tegen lichamelijke maar tegen geestelijke kwalen, tegen ziekten van de ziel en gebreken van het hart. Het is niet slechts nu en dan, op zekere tijden, maar het is altijd krachtig tot geestelijke genezing. Men hoeft niet te wachten op de komst van een engel die het water beroert, maar de Engel van Gods aangezicht, de Heere Jezus, is eens en voor altijd gekomen. De levende wateren van Zijn bloed heeft Hij door Zijn dood en lijden zo in beweging gebracht, dat ze uitgestort zijn. Ze zijn geworden tot een geopende fontein voor altijd en voor ieder, zoals de profeet Zacharia zegt: "Voor het huis van David, en voor de inwoners van Jeruzalem, tegen de zonde en tegen de onreinheid" (13:1). Het is niet alleen de eerstkomende die genezen wordt, maar een ieder die zich daarin gelovig baadt en wast, van welke ziekte hij ook bevangen is. Al is het kwaad nog zo diep ingevreten, de ziekte nog zo dodelijk, hier is er genezing voor. "Dit is een getrouw woord en alle aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld is gekomen om de zondaren zalig te maken, van wie ik de voornaamste ben".

Maar wat is het nu verwonderlijk en verbazingwekkend dat er zo'n menigte van onverstandige mensen is, die deze schone gelegenheid om van haar dodelijke ziekte en ellende genezen te worden, zo zorgeloos en onbedachtzaam verwaarloost. Mensen die in het gasthuis van dodelijke ellende geboren worden en die er gedurende heel hun leven in blijven liggen. Die daarin ook rampzalig sterven. Dit niettegenstaande zij alle dagen, ja ieder ogenblik, gelegenheid hebben om het badwater van geestelijke genezing te gebruiken. O diep ongelukkige

mensen! Weet u wat de oorzaak hiervan is? U hebt nog nooit enige indruk gehad van uw dodelijke ellendestaat. U weet niet dat u doodziek bent, en dat belet u om zelfs maar aan genezing te denken. "Gij weet niet dat gij zijt ellendig, en jammerlijk, en arm, en blind, en naakt!" (Openbaring 3: 17). En zo u er al enig besef van hebt, dan hebt u er nog nooit enige wezenlijke droefheid over gevoeld. Dat is een bewijs van de uitzichtloosheid van uw ziekte. Ze gaat vergezeld van een volstreekte ongevoeligheid. Zo is het met u. Uw dodelijke ziekte is u zo weinig tot last, dat u haar gemakkelijk kunt dragen. Als gevolg daarvan bent u daaronder zo stil en tevreden, dat u naar geen genezing zoekt of uitziet.

Wanneer men u in ernst zou vragen "Wilt gij gezond worden?", dan zou u, wanneer u eerlijk bent, moeten antwoorden: er is voor mij geen noodzaak om gezond te worden. Ik vind dat ik gezond ben en dat alles goed met mij is. Hoeveel duizenden zijn er die, als men tot hen spreekt over gezond te moeten worden, bekeerd en geestelijk genezen te moeten worden, daar doorgaans tegen opkomen. Zij maken dat uit voor liefdeloos veroordelen en verdenken. Nog minder willen ze erkennen of geloven dat ze geestelijk ongezond zijn.

Wilde u maar zien dat er geen ongelukkiger mensen zijn dan u. Want of u het weten wilt of niet, u lijdt niet alleen aan één, maar zo goed als aan alle ziekten die iemand zeer beklagenswaardig kunnen maken. U bent vanaf uw geboorte en nog steeds geestelijk blind, stom, doof, dwaas en verlamd. U bent het bezit van de satan, uw hart is van steen. U wordt verteerd door begeerten. De hebzucht naar goud en geld beheerst u. De geestelijke jicht jaagt door al uw leden en maakt u onbekwaam om iets te doen dat goed is. Als u eens een mens zou zien die met alle genoemde kwalen lichamelijk bezet was, dan zou u zeggen dat hij een toonbeeld van ellende was. Nochtans, of u het wilt geloven of niet, u bent nog veel ongelukkiger. Want met die ziekten van het lichaam kan iemand naar de ziel nog gezond zijn, en een onderwerp van goddelijke genade, maar de ziekten van uw ziel maken u voor God gehaat en tot een vat des toorns. Voor die lichamelijke ziekten is met de hulp van mensen mogelijk nog wel genezing, maar voor u is er, zoals ook voor deze zieke in Bethesda niet één mens om u te helpen. Er is niemand die u genezen kan, dan de Heere Jezus door een wonder van genade. Maar Die zoekt u niet; u hebt zich in alle ernst nog nooit tot Hem gewend om genezing. Daarom zult u in deze ellende van uw ziel noodzakelijk en zeker sterven, en dan gaat het lichaam in het graf en de ziel naar de hel.

Want sterft u in het ziekenhuis der zonde, dan zult u begraven worden op het kerkhof van satan. Daar zullen voor u de afschrikwekkende zalen geopend worden in een ander Bethesda. Niet een huis der genade, maar een huis waar de goddelijke schalen vol van de toom van de Almachtige worden uitgegoten. Daar zult ge geen achtendertig jaar, maar eeuwig moeten verkeren, zonder hulp of uitkomst van verlossing. Deed dit u nog eens omzien eer het te laat zal zijn, u allen die nog in dit ziekenhuis ziek liggen. Er is nu voor u nog een Bethesda, een huis van genade, van weldadigheid, met een badwater van genezing. Dat is niet anders dan de kerk van de Heere en daarin de verkondiging van het Evangelie. Daar biedt de Heere de weldaad van Zijn genade aan, in het bijzonder het waterbad van het bloed en de Geest van Jezus tot genezing van alle zieken die gezond willen worden. Hij komt hen daar Zelf vragen: Wilt u gezond worden?

De Geneesheer is nu nog bij u, er is nog gelegenheid om genezen te worden, de toegang tot het badwater staat voortdurend open en de kracht daarvan houdt nooit op. De Geneesheer is ook machtig om u te genezen, het kost hem slechts één woord. Hij is er ook uitermate gewillig toe, als u zich maar in geloof en waarheid tot Hem wendt om genezing. Het is nu nog de welaangename tijd. U weet niet hoe lang die duren zal. Als u zo lang wacht totdat de dood u in uw ellendestaat verrast, dan zal het te laat zijn. Gebruik: daarom de tijd, terwijl u deze hebt. "Zoek de Heere terwijl Hij te vinden is, roep Hem aan terwijl Hij nabij is", Jesaja 55:6. Als gevolg daarvan zou elk, die acht geeft op zijn geestelijk ziek zijn, zich dan toch wenden tot dit badwater. Zich daarheen begeven waar de Heere dit wonder van zijn geestelijke genezing werkt. Dat is bij Zijn engelen, de gezanten en predikanten, om door hun bewogen woordverkondiging het stille water van uw verdorven natuurstaat te ontroeren. Daar, op die plaats waar Hij vaak Zijn eigen Geest zendt om leven te schenken onder het Woord in de harten van Zijn volk. Zie altijd uit naar de beroering van Gods Geest. Dat is, toon een ernstig verlangen, een uitzien naar die Engel des Verbonds en de komst van Zijn genade tot uw ziel. Wacht voortdurend met verlangen om van uw geestelijke kwalen genezen te worden. Zie zo verlangend uit en zeg: "Ontzondig mij met hysop en ik zal rein zijn, was mij en ik zal witter zijn dan sneeuw", Psalm 51:9. "O God! Gij zijt mijn God, ik zoek U in de dageraad, mijn ziel dorst naar U, mijn vlees verlangt naar U", Psalm 63:2.

Erken ook uw geestelijke onmacht, dat u van uzelf niet kunt komen tot dat geestelijke badwater. Beeld u nooit in: Ik ben rijk en verrijkt geworden en heb aan geen ding gebrek. Maar bedenk wel dat ge zijt ellendig, en jammerlijk en arm en blind en naakt. En dat ook u geen mens hebt, geen schepsel buiten Jezus, die u helpen kan. Geef u dan ook over, zo goed als u kunt, op de goedertierenheden van de Heere Jezus. Belijd Hem uw onmacht en neem zo de toevlucht tot Zijn goedheid. Doe dat ernstig en spoedig.

Hier wordt, zowel die het eerste als die het laatste komt, genezen. Laat het u echter door niemand ontnemen om als eerste bij de Heere Jezus te zijn. Al hebt u niet veel kracht, doe alles wat u kunt. Ga desnoods krachteloos, maar wel met de grootste ijver, op handen en voeten naar Jezus toe. Zag u maar eens uw droevige ellende, dat u zo ziek, blind, kreupel, ja verlamd bent naar de ziel. Zal een zieke geen genezing zoeken?

Daarbij komt dat dit badwater voor ieder beschikbaar is. Dat de toegang is geopend en dat de uitslag ook altijd gezegend is, want het Woord van God zegt: "Ik zal rein water op u sprengen en gij zult rein worden; van al uw onreinheden en van al uw drekgoden zal Ik u reinigen", Ezechiël 36:25. In dit badwater ontvangt u weer nieuw leven, men wordt er als opnieuw geboren. Het is een bad der wedergeboorte en der vernieuwing van de Heilige Geest, Titus 3:5. Ga heen, mag ik dan ook wel zeggen, "was u er zeven maal in, en uw vlees zal u weerkomen en gij zult rein worden", zoals eens Elisa met betrekking tot de Jordaan tegen Naäman zei (2 Koningen 5: 10). Ga, was u ook in dit Siloam, en u zult met de blinde ziende worden. U zult genezen worden met welke ziekte u ook bevangen bent, al was de kwaal nog zo groot. U zult genezen worden al was u achtendertig jaar ziek geweest, al was de kwaal nog zo verouderd.

De Heere Jezus zal ook aan u wonderen doen; Hij zal u geestelijk gezond maken. Hij zal u doen opstaan en doen wandelen in het spoor der gerechtigheid, op een vlakke weg, totdat Hij u eenmaal uit dit Bethesda zal overbrengen in de ruime zalen van de hemel. Daar zal het Lam dat uw ziekten in Zijn lichaam gedragen heeft aan het hout, u leiden tot dat levende Bad, tot Die Fontein der wateren, waar Hij alle tranen van uw ogen zal afwissen.

AMEN